

JUSTIITSMINISTEERIUM

Riigikogu majanduskomisjon
majanduskomisjon@riigikogu.ee

Meie 28.10.2024

nr 10-4/7676-1

Muudatusettepanekute selgitused

Lugupeetud komisjoni esimees

Edastame 9. mai 2024 Vabariigi Valitsuse istungil heaks kiidetud ja Riigikogu majanduskomisjonile esitatud Riigikogu menetluses oleva ehitusseadustiku, ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse ning riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (746UA) muudatusettepanekute selgitused. Selgitused on eelnevalt edastatud nii Justiitsministeeriumi kui ka Kultuuriministeeriumi poolt e-kirja teel.

Justiitsministeeriumi selgitused:

Muudatusettepanek nr 1

Muudetakse eelnõu pealkirja tulenevalt sellest, et eelnõusse lisatakse muinsuskaitseaduse muudatused.

Muudatusettepanek nr 2 ja 3

Muudatusettepanekuga kitsendatakse eelnõu ulatust, mis tähendab seda, et uus nõue puudutab vaid rajatisi (nt monument, skulptuur, mälestusmärk), mitte hoonete avalikult nähtavaid osi. Eelnõu ulatuse kitsendamine annab võimaluse selgemalt piiritleda objekte, millele eelnõu uus nõue kehtib. Tulenevalt eelnevast asendatakse eelnõu § 1 punktis 7 sõna „ehitis“ sõnaga „rajatis“.

Lisaks on muudetud (eelnõu § 1 p 1) sõnastust tulenevalt sellest, et Vabariigi Presidendi 7.03.2023 otsuses, millega ta jättis ehitusseadustiku, ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse ning riigivaraseaduse muutmise seaduse välja kuulutamata, viitas president õigusselgusetuse juures sellele, et jääb arusaamatuks, mida võiks tähendada see, et rajatis toetab või õigustab okupatsioonirežiimi. Nüüd on sätte sõnastust täpsustatud ja uue sõnastuse kohaselt tuleb eemaldada monumendid, skulptuurid, mälestusmärgid jms rajatised juhul, kui need on vaenu õhutavad või okupatsioonirežiimile või agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisele poolehoidu kujutavad.

Eelnõu esialgse sõnastuse koostamisel oli eeskujuks võetud karistusseadustiku (edaspidi KarS) sõnastus. Täpsemalt KarS § 151¹ (Rahvusvahelise kuriteo toetamine ja õigustamine), mille lg 1 kohaselt agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisega seotud sümboli avaliku eksponeerimise eest neid tegusid toetaval või õigustaval viisil – karistatakse rahatrahviga kuni kolmsada trahviühikut või arestiga. Seega KarSi sõnastus lähtub sellest, et süütegu pannakse toime inimese poolt ja seega tema käitumine on agressiooniakti jms toetav või õigustav. Eelnõu menetlemisel on ebaselgust põhjustanud see, kuidas hooned ja rajatised saavad sarnaselt inimestega midagi toetada või õigustada. Eelnõu sõnastust on muudetud selliselt, et oleks selge, et hooned ja rajatised ise ei saa midagi õigustada või toetada, vaid nende kaudu väljendatakse poolehoidu agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisele. Seega on sõnastus täpsem ja õigusselgem.

Kultuuriministeeriumi selgitused:

Eelnõu punktiga 1 lisatav EhS § 11 lõige 1² täpsustab, et muuseumi, mis vastab muuseumiseaduses toodud muuseumi mõistele, valduses olevale varale ei kohaldata EhS-is ettenähtud piirangut. Säte on vajalik selleks, et välistada regulatsiooni alt muuseumi valduses olevad museaalid. Muuseumi ülesanne on koguda, säilitada, uurida ning vahendada inimese ja tema elukeskkonnaga seotud vaimset ja materiaalist kultuuripärandit hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel (muuseumiseaduse § 2 lg 1).

Säte oli jäänud ekslikult muudatusettepanekutest välja (esialgses eelnõus on säte sees).

Muudatusettepanek nr 4

Osaliselt on eelnõu § 2 sõnastust muudetud tulenevalt muudatusettepanekust nr 2 ehk on kitsendatud eelnõu ulatust.

Lisaks eelnevale, on lühendatud tähtaega (kuuelt kuult kolmele kuule), mille jooksul tuleb rajatis uue nõudega kooskõlla viia. Muudatus on vajalik seetõttu, et võimalikult kiiresti saaks avalikult eksponeeritud rajatised nõudega kooskõlla viia.

Muudatusettepanekuga nr 4 on lisatud paragrahvi uued lõiked, mis annavad hoonete omanikele õiguse neile kuuluvalt hoone fassaadilt punasümboolika eemaldada, kui nad seda ise teha soovivad ja esitavad selleks teatise. Seadus ei kohusta seda tegema, aga annab selleks võimaluse ka juhul, kui selline hoone on muinsuskaitse all. Juhul kui hoone on tunnistatud kultuurimälestiseks või asub muinsuskaitsealal ning hoone omanik soovib sellisel hoonel teha töid eesmärgiga tagada, et hoone fassaadil avalikult eksponeeritav kujutis ei oleks vaenu õhutav ega okupatsioonirežiimile või agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisele poolehoidu kujutav, tuleb enne töödega alustamist esitada sellekohane teatis Muinsuskaitseametile. Täpsem teatise regulatsioon sätestatakse muinsuskaitseaduses.

Muinsuskaitsealisi hooneid, mille fassaadil võib olla eespool nimetatud sümboleid, on Muinsuskaitseameti andemil riikliku kaitse all 11. Muinsuskaitseaduse kohaselt on riikliku kaitse eesmärk muuhulgas ainelise kultuuripärandi kaitse, millel on ajalooline väärtus. Ehitismälestisena riikliku kaitse all olevad hooned tähistavad Eesti arhitektuuriajaloo ja ruumilise keskkonna arengut. Mälestiste nimekirjas on nõukogude ajastu arhitektuuri kõige olulisemad näited. Vaatamata keerulisele minevikupärandile esindavad ka need kultuurimälestiseks olevad sellest ajastust pärinevad hooned Eesti arhitektuuriajaloo ja ruumilise keskkonna arengut. Need hooned ei ole kaitse all sümboolika tõttu, mida nende fassaadil võib esineda. Kui hoone omanik soovib eelnõu käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud töid teha, on see ka kultuurimälestiseks oleva hoone puhul lubatav. Teatise regulatsiooni eesmärk on see, et sellise töö (nt sümboli eemaldamine, kinni katmine) tegemise viis ja meetod kooskõlastatakse enne töödega alustamist Muinsuskaitseametiga.

Muinsuskaitse on läbiv ettevaatuspõhimõte, mille kohaselt peavad mälestisele ja muinsuskaitsealale suunatud tegevused vähendama kaitse alla olevate hoonete rikkumise ohtu ning toetama väärtuste säilimist. Seetõttu on oluline, et hoone omanik valib tööde tegemiseks viisid ja meetodika, mis ei ohustaks hoonete üldist tehnilist lahendust. Näiteks kui sümboolid eemaldatakse oskamatult, viimistlust ja konstruktsioone kahjustaval viisil või kui eemaldatud osad jäävad hoonega sobival viisil taastamata või taastatakse ebasobivaid võtteid ja materjale kasutades. Muinsuskaitse on muudatuste tegemisel oluline ka tagasipööratavuse põhimõte. Mälestisel olevat okupatsioonirežiimi sümboolikat on võimalik kinni katta või viimistleda viisil, mis võimaldab vajadusel tulevikus selle algpära kasutada.

Teatise regulatsiooni sisseseadmise tagab nende põhimõtete rakendumine. Teatis tuleb esitada juhul, kui eelnõu käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud töö teostamine ei eelda hoone omanikult ehitusseadustikus sätestatud ehitusluba või ehitusteatise esitamist. Kui ehitusluba või ehitusteatise esitamine on nõutav, siis peab ehitusseadusliku ja muinsuskaitseaduse alusel pädev asutus (üldjuhul KOV) kooskõlastama ehitamise Muinsuskaitseametiga. Sel juhul saab amet kaasa aidata omaniku soovi realiseerimisse selles menetluses ning eraldi teatise esitamine ei ole nõutav ega vajalik. Muinsuskaitseaduse kohaselt on üldjuhul tööde tegemiseks, mis hõlmab kinnismälestise (nt hoone) või muinsuskaitsealal asuva ehitise välisilme muutmist, nõutav tööde tegemise luba (MuKS § 52 lg 1).

Muudatusettepanek nr 5

Muudatusettepanekuga nr 5 loetakse eelnõu senine § 3 paragrahviks 4 ja lisatakse uus § 3, mille sisuks on muinsuskaitseaduse muutmine ja täiendamine.

Punktiga 1 lisatakse säte, millega tehakse erand ning nähakse ette, et tööde tegemise luba ei ole nõutav kui hoone omanik soovib teha töid enda omandis oleval kinnismälestisel või muinsuskaitsealal asuval hoonel eesmärgiga tagada, et selle fassaadil avalikult eksponeeritav kujutis ei oleks vaenu õhutav ega okupatsioonirežiimile või agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisele poolehoidu kujutav. Tööde tegemise loa nõudest loobumine muudab menetluse omaniku jaoks lihtsamaks. Muuhulgas tähendab ka konkreetset juhul tööde tegemise loa nõudest loobumine seda, et Muinsuskaitseamet ei saa soovitud tööd keelata.

Punktiga 2 lisatakse muinsuskaitseadusesse uus paragrahv, mis reguleerib kinnismälestisel ja muinsuskaitsealal tööde tegemise teatist. Sellega sätestatakse, et kui hoone omanik soovib teha töid enda omandis oleva kinnismälestise või muinsuskaitsealal asuval hoonel eesmärgiga tagada, et selle fassaadil avalikult eksponeeritav kujutis ei oleks vaenu õhutav ega okupatsioonirežiimile või agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisele poolehoidu kujutav, esitab omanik kümme päeva enne töödega alustamist Muinsuskaitseametile tööde tegemise teatise. Tööde tegemise luba sellisel juhul taotleda ei ole vaja. Teatise esitamine on nõutav juhul, kui kavandatud töö ei eelda ehitusseadustikus sätestatud ehitusluba või ehitusteatise esitamist. Kui ehitusluba või ehitusteatise esitamine on nõutavad, puudub vajadus eraldi teatise esitamiseks muinsuskaitse seaduse alusel. Tulenevalt ehitusseadustikust (§ 36 lg 5 p 2, § 42 lg 7 p 1) ja muinsuskaitseadusest (§ 52 lg 4) kooskõlastab pädev asutus (KOV) Muinsuskaitseametiga ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustusliku ehitise ehitamise, kui ehitusteatise või ehitusloa taotluse ese on seotud mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitisega. Sellisel juhul saab amet vajaduse korral lisatingimused seada kooskõlastamise menetluses.

Tööde tegemise teatises esitab omanik vabas vormis tegevuse kirjelduse, et mida ja kuidas ta soovib teha, nt lisab sümboli pildi, nimetab kas soovib seda eemaldada või kinni katta ning millisel viisil ta kavatses seda teha. Lisaks lisab omanik kavandatava tööga alustamise ja lõpetamise aja ning enda nime, kontaktanded ja allkirja. Teatise saab esitada kultuurimälestiste registri kaudu või vastava maakonna nõunikule e-posti teel või Muinsuskaitseameti üldmeiliaadressile. Ametil on õigus kümne päeva jooksul teatise esitamisest määrata lisatingimusi töö tegemisele. Kui amet selle aja jooksul ei ole teatisele reageerinud, võib hoone omanik teatises esitatud töö seal kirjeldatud viisil ellu viia. Muinsuskaitseametil on õigus määrata kümne päeva jooksul soovitud tööle lisatingimused, kuidas sümboli eemaldamine/kinni katmine ellu viia. Lisatingimuste eesmärk võib olla ainult see, et ära hoida tegutsemise viise, mis võivad mälestist kahjustada. Ehk need tingimused saavad hõlmata töömeetodeid ja viise, kuidas sümbolit eemaldada, et mälestis ei saaks kahjustada. See võib ka sisaldada suuniseid sümboli eemaldamise järgse koha viimistlemiseks või selleks kasutatavate materjalide valmiseks. Omanik võib tema hoone fassaadil oleva sümboli eemaldada või kinni katta vastavalt sellele, mis on olnud tema soov ning selle tegemisel järgima ameti seatud tingimusi, kui need on seatud. Kui amet seab tööde tegemisele lisatingimused, on see haldusakt. Et hoone omanikul läheks soovitud töö võimalikult lihtsalt, on soovitatav enne teatise esitamist võtta ühendust vastava maakonna nõunikuga ning nõustamise käigus soovitud töö ja selle tegemise viis läbi arutada. See kiirendab teatise menetlust, kuivõrd olulised küsimused saavad juba eelnevalt läbi räägitud.

Muinsuskaitseamet ei saa keelduda töö lubamisest, kui kultuurimälestiseks oleva või muinsuskaitsealal asuva hoone omanik soovib teha töid enda omandis oleval hoonel eesmärgiga tagada, et selle fassaadil avalikult eksponeeritav kujutis ei oleks vaenu õhutav ega okupatsioonirežiimile või agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisele poolehoidu kujutav. Ameti pädevus on piiritletud sellel juhtumil lisatingimuste seadmisega tööde tegemisele. Kuivõrd selline erand tööde tegemisele kohaldub juhul, kui soovitakse teha üksnes eelmises lauses nimetatud töid, siis nähakse eelnõuga ette võimalus Muinsuskaitseametile keelduda teatise esitatud töö tegemisest, kui hoone fassaadil avalikult eksponeeritav kujutis ei vasta eelnõuga MuKSi lisatava § 54¹ lõikes 1 sätestatud tunnustele. Keeldumine on haldusakt.

Punktiga 3 täiendatakse muinsuskaitseaduse §-i 59 uue lõikega. Muinsuskaitseaduse § 59 reguleerib tööde tegemise teatise esitamist hoonele, mis asub kinnismälestise või muinsuskaitseala kaitsevööndis. Kui kaitsevööndis asuva hoone omanik soovib teha enda omandis oleval kinnisasjal

töid eesmärgiga tagada, et hoonel avalikult eksponeeritav kujutis ei oleks vaenu õhutatav ega okupatsioonirežiimile või agressiooniakti, genotsiidi, inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisele poolehoidu kujutav, siis teavitab omanik sellest Muinsuskaitseametit. Amet võtab teavituse teadmiseks ja saab vajaduse korral omanikku nõustada. Amet sellisel juhul soovitud töö lubamisest keelduda ei saa.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Monika Tappo 5189490
Monika.Tappo@just.ee